

Illyés Gyula, a kommunista

2020 január 14. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

• [0](#)

5

Átlag: 5 (1 szavazat)

Mérték

Szentesi Zöldi László nagyszerű írása!

[Beke Albert könyvét](#) olvasgatom, és a kollaboráció lélektanáról elmélkedem. És arról, hogy egy 660 oldalas monográfiát szabad-e, lehet-e egyetlen tétel igazolásának szentelni.

Nos, nemigen. Legalábbis a tudományos gondolkodás megköveteli az ellentétes nézetek bemutatását, összevetését, másrészt az végez alapos munkát, aki megpróbálja megérteni az ábrázolt célszemély indítékait, majd ezekre vetíti rá ítéletét (már amennyiben egyáltalán szükséges). Véletlenül sem fordítva, hogy tudniillik jó el?re felállítja a maga képletét, és visszamen?leg igazolja b?séges adatokkal. Miközben ellenérveket és másféle adatokat (a mi esetünkben arra nézve, hogy ti. Illyés nem volt kommunista, vagy nem „úgy”) ugyanolyan szép számmal idézhetnénk, és akkor bármelyikünk megírhatná az Illyés Gyula a kommunizmus ellen cím? monográfiát.

E sorok írója egyébként lelkes követ?je Beke Albert munkásságának és szentül hiszi, hogy a tudós irodalomtörténész fontos könyvekkel és nézetekkel gyarapította közös tudásunkat. Sok-sok évvel Raffay Ern? könyvei el?tt Beke Albert emelte fel szavát a sekélyes ismereteken és középiskolai irodalomórákon nyugvó Ady-kultusz ellen.

Megállapította, hogy a kultusz és az irodalmi értékelés nem egy és ugyanaz.

Azt is Beke Albertnek köszönhetjük, hogy Ady közéleti és emberi gyengeségeit, megvesztegethet?ségét, kiszolgáltatottságát h?en ábrázolta, és felszínre hozta azokat a nézeteket, amelyek alapján Adyra ma teljesen másként is tekinthetünk, mint a Király István és a Vezér Erzsébet által ránk oktrojált marxista irodalomtörténet alapján. Amit Ady-ügyben végzett Beke, hasznos és hiánypótló. Ugyanezt a mostani Illyés-monográfiájával még csak nem is súrolja.

Könyvének metsz? hangneme bántó és méltánytalan. Beke Illyés Gyulája elvtelen, hazug opportunistá, mindenest?l kommunista, aki gyáván lapít, nem áll társai mellé. Állandóan a halhatatlanságra apellál, de cselekedni nem mer. Még az Egy mondat a zsarnokságról versb?l sem jöhet ki jól Bekénél, azzal is csak manipulált, nyilván meg sem kellett volna írnia. A monográfia leggyengébb oldalain Beke hosszasan elemzi Illyés mondatszerkesztését, stilisztikai hibáit – mintha nem tudná, hogy a világ összes írójának vannak rettenetesen rossz mondatai, amelyeket csak akkor érdemes kiszervezni, ha el?zetesen elmondjuk, hogy nagyon jó mondataik is vannak.

Hogy Beke Albert tudomást sem vesz vagy csak hézagosan, féloldalasan idéz Illyés melletti alkotótársakat, megbocsáthatatlan hiba. Egyetlen példa a sok közül: Kodolányi János és Várkonyi Nándor részben kiadott levelezéséb?l b?séggel vehetett volna adatokat a barátait önzetlenül segít?, értük Rákosiék el?tt is bátran kiálló Illyésr?l, de ennek nyoma sincs a 660 oldalon. Eljárása tehát nemcsak tudománytalan, de rosszindulatú is. Azzal intézi el a – szerinte – Illyés-kultusz híveinek megjegyzéseit, hogy hasra estek a mítosz el?tt, ami azonban rögtön azt a kérdést veti fel, hogy tévedhetett-e ugyanarról az Illyés-tanítvány Csoóri és az Illyéssel máskülönben kritikus kortárs, Kodolányi vagy bárki más. Beke Albert Illyés-képe fekete-fehér (pontosabban csak fekete), pedig éppen a szürkéb?l kellett volna részeltetnie bennünket egy hosszú és kacskaringós életpálya elemzésekor. Nem sikerült.

A mítoszrombolónak szánt, de leginkább dühös monográfia olvasása közben egyetlen kérdés ágaskodott bennem, amelyet közkinccsé teszek. Ha Illyés kommunista, gyáva, lapuló alak, aki önimádatában senkit nem látott magán kívül és anyagi el?nyökért, országos népszer?ségért lefeküdt Rákosinak, Kádárnak és Aczélnek (mindezt Beke állítja), akkor miért nem sodródott az árral?

Miért nem lépett nyíltan a színre a legsötétebb id?kben, miért nem nyalta ország-világ el?tt a diktátor hátsóját, mint Aczél Tamás, Vásárhelyi Miklós, Gergely Sándor és a többiek? Ha erre az volna Beke válasza, hogy sumák el?relátásból, akkor rossz vágányra tévedtünk, hiszen sem 1952-ben, sem 1976-ban nem hihette senki, hogy a szocialista kísérletnek az ? életében vége szakad Magyarországon.

Utánajártam, utánaolvastam (ma már az Arcanum segítségével könny?szerrel lehetséges): néhány kényszer? nyilatkozat és rátukmált állami díj kivételével Illyés semmi vállalhatatlant nem mondott és nem tett 1948 és 1956 között. Olvastam viszont Révai József halálos fenyegetéssel felér? ultimátumát az 1951-es írókongresszuson. Az a pár Illyéshez intézett mondat – és ebben ez az igazán ördögi – akaratlanul is az igazságra, a lényegre tapint:

„A baj az, úgy hiszem, hogy Illyésnél valóban van valami »kett?s kötöttség«. Az egyik: kötöttség bizonyos barátokhoz, akikt?l nem tud megválni, annak ellenére, hogy ezek a barátok a szocializmust épít? népnek hátat fordítanak. A másik kötöttség: Illyés Gyula kötöttsége a magyar dolgozó néphez. Bizonyos, hogy a gyermekkori

szerelem elfelejteni nehéz. A gyermekkori szerelem a szó szoros értelmében és a szó átvitt értelmében. Ez a gyermekkori szerelem Illyést mindkét értelemben a néphez, a munkásosztályhoz, a kommunista párthoz köti. De a kettős kötöttség megvan és az egyiket fel kellene számolni. Nem kétséges, hogy melyiket.”

Pontosan erről van szó. Beke szerint Illyés a kommunizmust választotta, szerintem pedig a nemzetét, a hazáját (a magasban), az elszakított magyarságot és a barátait.

2019-ből, a monográfia megjelenésének időpontjából visszapillantva Beke Albert talán megfelelnek az általa is megélt kommunista évtizedekről. Hogy voltak párttag jövevényi és párton kívüli ellenségei a magyarságnak. Hogy Pozsgay Imre és Aczél György egy pártban élt és működött, de a magyar népről, annak érdekeiről, jövőjéről teljesen mást gondoltak. A társutassággal vádolt Illyés számára azonban nincs bocsánat. Ő jót nem tehetett 1945 után haláláig. Így aztán ilyesmiről szó sem esik a könyvben, vagy ha igen, akkor rögtön valamilyen ártó szándékot kell tulajdonítani neki.

A nehéz időről nem sokat tudunk meg. Azokról az időről, amikor Illyést senki nem kötelezte, hogy saját pénzével, állásokkal, megjelenési lehetőségekkel segítse kirekesztett, bajba jutott író társait. Arra sem kötelezte senki Illyést, hogy nyíltan szóljon a Kárpát-medencei magyarság jogfosztottságáról, hogy éltszóban, és amennyire lehet, írásban is ébren tartsa a nemzeti összetartozás ügyét egy olyan korban, amikor mukkanni sem volt szabad Erdélyről, és a többi elszakított területről. Illyés munkálkodását kell továbbá látnunk a stafétabot nagyon is valószínű átadásában, abban, hogy az utána következő népi írók, költők, legjelesebbül Csoóri, Nagy László, és mások a mindenéről megfosztott magyarság képviselőit választották, mert ők már választhattak: nem utolsósorban Illyésnek is köszönhetően.

Olvasom az egyik blogon, hogy Németh László baloldali, szocialista író volt. Pusztán azért, mert ők így szeretnék látni. Máshol pedig azt, hogy Márai Sándor antiszemita. Mert ők meg így szeretnék látni. Ahogyan szerznék pedig Illyés Gyulát simán kommunistának tartja, miközben az író felvett életének nagy része a mások képviselőiről, az értékmentésről szólt.

Tisztelt barátaim, és valóban nagyra tartott Beke Albert: ez nem irodalomtörténet. És nem szellemtörténet. Címkék helyett több méltányosság, eldönthetetlen vitákban (esetünkben Márai-Illyés) a tiszta választás helyett az árnyalt megközelítés sokat használt volna. Kizárólag idő hiányában nem írja meg az ember Illyés Gyula finom apoteózisát, pedig rendkívül szórakoztató játék volna. Idézhetnénk teljesen más tanúkat, teljesen más kortársi vallomásokot, és rögtön kifehéredne a Beke Albert által festett sötét öszkép.

Végezetül hadd idézzem Illyés életének és munkásságának egyik legfontosabb mondatát. Ennek figyelembe vétele nélkül lehetetlen megérteni kompromisszumait, találkozásait a kor politikai vezetéivel. Ha az alábbiakat nem vesszük figyelembe, akkor Illyés – meglehetősen – valóban hajlékony gerincű, elvtelen emberként tűnhet fel a kései olvasó előtt. Szóval, amikor egy nyugati újságíró kétkulacsosnak, körmönfont, ravaszdi fickónak nevezte, Illyés keserűen így reagált: itt állok proletár-paraszt származással, írói munkámmal mindig egyet akartam szolgálni, a népet, a közösséget, tulajdonképpen életemben nem is írtam mást, mint a népről szóló műveket, és csak fogom a fejem.

Foghatta is. Ő itthon maradt, és más szerepre kényszerült, mint Márai, Wass, Zilahy, akik sok-sok meghasonulással, de mégis szabadon élhettek, dolgozhattak a szabad világban. És mivel itthon maradt, vállalta a kollaboráció bélyegét. Pedig nem volt kollaboráns. Magyar író volt, aki tudta, hol a helye, kik az övéi.

Csak meg kellene írni azt az ellenkönyvet.

Szentesi Zöldi László - www.888.hu

Tisztelt olvasók!

Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkukkal" a **Flag Polgári Magazin** Twitter oldalát a következő címen: <https://twitter.com/syracuse73>, illetve a Facebook oldalát pedig az alábbi címen: <https://www.facebook.com/flagmagazin>

- Minden "lájk számít, segíti a magazin működését!

Köszönettel és barátsággal!

www.flagmagazin.hu

DR. DRÁBIK JÁNOS
100 ÉVVEL TRIANON UTÁN
DVD A trianoni gyalátról tabumentesen

Ajánló